

hogy Mikszáth *írói kialakulásának fázisait* megjelölje. Ezért vizsgálja fejlődésének azokat az állomásait, amelyeken át Mikszáth a tárcaszerű kis rajzolatoktól a novel-lákon keresztül a szerkezetében egységes nagy regény-alkotásokig eljutott.

A szerző egyik legmélyebbre hatoló észrevétele Mikszáth írói hivatástudatának elemzésekor a „mikszáthi humor“ és „anekdotáló készség“ helyes értelmezése. Ezeknek számai ugyanis a fensőbbeséges emberszemléletnek, az enyhe, szellemes íróniának talajába nyúlnak vissza és a mulattatás, továbbá a tapintatos kipellengézés kettős feladatát szolgálják. Mikszáth a szórakoztatásban látta a szépirodalom egyik legfőbb hivatását. Ebből magyarázható, hogy írásait a derűs hangulat mosolygó könnyedsége, előadásának üde bája, közvetlen frissesége és játékos ötletessége jellemzi. Életszemlélésének két sajátos vonása az embereknek és helyzeteknek realizisztikus értelmezése és ezeknek boncolgatása során az emberi gyarlóság kicsinyességein felvillanó humor. Előadó művészetének közvetlen hangja, természetes folyása csak hozzájárult ennek a célnak tökéletes eléréséhez. Mikszáth írói hatásának ugyanis egyik eszköze, sőt fontos tényezője a stílusa. Keresetlenségében is művészi előadásmódja — mint díszes művű serleg a nemes bor ízét — még jobban fokozta meséinek báját és érdekességét. Nála a szó nemcsak a gondolat kifejezésének technikai eszköze, hanem ennek mindig érzelmi velejárója is van; ez a szóhangulat, mely a természetnek vagy egy-egy szereplő személynék jellemzésekor ritmikus harmóniába olvad a szóban forgó gondolattal. Mindez azonban Mikszáthnál nem méregető, mesterkelt számíthatás eredménye volt, hanem a nyelvi ösztön könnyed sugallata.

Tényszerűsége alapultó elhíető erővel mutatja ki Schöpflin, hogy ez a Mikszát természetszerűleg nem érezhette magát megváltást hirdető apostolnak a vármegyei sorvadó gentry-életnek vagy a képviselőválasztási rendszernek sok fonáksága és visszaélése közepette. Nem ajánlgatott orvoslásukhoz módszereket, hanem tréfás humorral, vagy csípős szatírával szórta tele ezeket a közéleti kinövéseket a „ridentem dicere verum“ elvnek tökéletes érvényesítésével. Ennek a ténynek szabatos kiemelésével közelítette meg legjobban Schöpflin Mikszáthban az *ember és író* szintézisét.

Visy József.

Komárnoky Gyula: Gyermekrajzról. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda R.-t.

A gyermekrajz érdekes problémáit, külső és belső értékeit mutatja be a szerző több évtizedes megfigyelése és tapasztalata alapján. A tanulmány alapgondolata: Világosan kell megismerni a kis gyermek rajzolásának mibenlétét és helyes alapjait. Ez a gyermeki lélek megismeréséből fakad és a helyes rajztanításhoz vezet. A gazdagon illusztrált és magyarázó szöveggel ellátott tanulmány részletesen foglalkozik az *ösztönszerű* rajzolás korával, a *belső-szemléleti* rajzolás idejével és a *természetszemléleti* rajzolás kezdetével, valamint a kettősirányú rajzolás korával. — A rajzó gyermek alkotásait a 2 éves kortól a 7—8 éves korig ismerjük meg helyes analízissel. Különös jelentőséget tulajdonít a szerző a *belső-szemléleti* rajznak, amivel eddig rajzpedagógusok vagy egyáltalában nem foglalkoztak, és úgy az *ösztönszerű* rajzolásról azonnal áttértek a *természetszemléleti* rajzolásra, vagy csak *ösztönszerűen* érezték át a *belső-szemlélet* rajzolásnak és tanításának szükségességét, de nem tudták helyes tartalommal és megfelelő módon a rajzoktatásba beilleszteni. A tanulmány célja nemcsak a *belső-szemlélet* szerinti rajzolás tudatosítása, hanem helyet

biztosítani az iskolában az ösztönszerű, benső-szemléleti és a természet szemlélet rajzoktatásnak, a korszerű lélektan követelményeinek megfelelően.

Jánoska Tivadar.

Koltai István: A csurgói m. kir. áll. tanítóképző-intézet története. Szeged, 1933. (Közlemények a Szegedi M. Kir. Ferencz József-Tudományegyetem Pedagógiai-Lélektani Intézetéből, 31. sz.) 160 oldal.

Koltai István könyve egy 64 évig (1869—1933) működött magyar kultúrintézet érdekesen, tanulságosan, tudományos alapossággal megírt életrajza. A csurgói intézeti a kiegészítés után létesített első magyar tanítóképzők közé tartozott. Alapítója Eötvös József báró kultuszminiszter. A déli végeken, mostoha körülmények közt szolgálta a tanítóképzés nagy nemzeti fontosságú feladatát. Élete szakadatlan küzdelem, mert nincs megfelelő épülete, tanulóothona. Küzdött e hiányok megszüntetéséért, végül már csak pusztá létéért, fennmaradásáért, de a trianoni nyomorúság idején mégis bezárultak kapui. A kultuszkormányt a takarékoság és a tanítói túltermelés készítette 1933-ban az intézet megszüntetésére.

Koltai főképp e küzdelem feltárására törekedett munkájában. Könyve is az intézet évtizedes, hasztalan küzdelmének jegyében tagolódik nagyobb fejezetekre: I. Küzdelem önálló iskolaépületért. — II. Küzdelem internátusért. — III. Küzdelem az intézet áthelyezéséért. — IV. Küzdelem az intézet megszünése ellen Közben megismerkedünk az intézet vezetőivel, tanári testületével s ennek tevékenységével, a növendékekkel, elhelyezésük, ellátásuk körülményeivel, a nevelés és tanítás módjaival, eszközeivel, eredményeivel. A könyv minden részlete elsősorban helyi vonatkozású, de a szerző arra is nagy gondot fordít, hogy monográfiája, a csurgói intézet sajátos élete a magyar tanítóképzés egyetemes keretében jelenjék meg. Így látjuk, hogy a magyar tanítóképzés terén az évtizedek során jelentkező törekvések, újítások miképp valósultak meg a csurgói intézetben. Az oktató- és nevelőmunka, intézeti szellem, vezetők, tanárok és növendékek lelki kapcsolatainak feltárása mellett aprólékos statisztikai adatok, táblázatok teszik teljessé, reális színezetűvé Koltai monográfiáját. Míndezekek arról tanuskodnak, hogy a szerző a rendelkezésére álló forrásanyagot lelkiismeretesen, nagy szorgalommal aknázza ki.

A csurgói tanítóképző-intézet történetéről, küzdelméről egységes és teljes képet nyújt Koltai könyve. Érdekes és hasznos olvasmány a magyar közoktatásügy fejlődése iránt érdeklődők, a tanítóképzés jelenlegi munkásai s az intézet volt tanítványai számára egyaránt. A magyar tanítóképzés történetének hiányos irodalmában pedig Koltai monográfiája, mint alapos részlettanulmány, különösen értékes forrásul szolgál majdan annak, aki tanítóképzésünk történetének lehető teljes megírására vállalkozik. Ebből a szempontból kívánatos lenne, ha Koltai példáját a tanítóképzés munkásai közül mennél többen követnék más, élő intézetek történetének megírásával.

Dr. Mezősi Károly.